

Военната му слава особено се възвишава отъ обстоятелството, че той никога и отъ никого не е билъ побѣжданъ, а всѣкога и надъ всички е билъ побѣдителъ. Наистина, че военното му поприще не било продължително, и не се знае, въ случай, че той би живялъ по дълго, да-ли всѣкога щеше да му благоприятствува щастieto, и да-ли не щеше най-послѣтъ да измѣни и нему, както е измѣнявало на много други велики хора и полководци? Истина е тѣй сжщо, че въ войната съ персийцитѣ извънрѣдно му благоприятствували: 1) превъсходството на македонцитѣ и гърцитѣ надъ персийцитѣ и собственното му прѣвъсходство надъ Дария, а особено 2) че при гениялнитѣ си дарби, той съединявалъ въ ржцѣтѣ си и властѣта на полководца, и властѣта на монарха и 3) че той ималъ такива противници, като персийцитѣ. Отъ всичкитѣ народи въ Азия само тирянитѣ, согдиянитѣ, бактриянитѣ, скититѣ и индийцитѣ му се съпротивлявали храбро и упорито, а персийцитѣ — крайно малодушно и слабо. Но всичко това не само, че ни най-малко не умалява достойнствата на подвизитѣ му и не помрачава славата на завоюванията му, но даже още по вече ги възвишава. Тѣй като въ умѣнието му всѣкога да съобразява дѣйствиата си съ срѣдствата и обстоятелствата, съ свойствата на мѣстността и неприятеля и съ дѣйствиата на послѣдния, и въ извънрѣдното вслѣдствие на това разнообразие на дѣйствиата му противъ разни народи и въ разни страни на Азия, именно и се заключава най-главното достоинство на искусството за водението войната отъ него.

Негова начинъ за водението на войната — казва Наполеонъ I*) билъ *методически и заслужава най-голъми по-*

*хвали**). Той водилъ войната по прѣдварителенъ и дълбоко съобразенъ планъ, безъ никога да отстъпва отъ него въ главнитѣ основи, безъ никога да испуща изъ видъ главната му цѣль, но съгласувайки го въ подробноститѣ на изпълнението съ срѣдствата и непрѣривно измѣняющитѣ се на война обстоятелства.

Той дѣйствувалъ не иначе, освѣнъ като напълно обезпечвалъ тѣла и фланговетѣ си, като прикривалъ тѣзи страна или този край, които трѣбовало да служатъ опора, основание на дѣйствиата му, и съобщенията си съ тѣхъ, и като вземалъ всички необходими охранителни мѣрки. За това той оставялъ въ тѣла си много или малко силни отряди, а въ по-важнитѣ градове и крѣпости гарнизони, назначавалъ военни началници и граждански управители, обезпечвалъ се и съ кротки, и съ строги мѣрки, и съ безусловната покорность на побѣденитѣ, и съ згодни, надѣждни съюзи.

Обезпеченъ по такъвъ начинъ въ тѣла, той се устрѣмивалъ право къмъ най-близкия прѣдмѣтъ на дѣйствиата си — страната, края, града и прѣимущественно на този пунктъ, гдѣто се намирала неприятелската войска.

Той се движалъ и дѣйствувалъ прѣимущественно съ събрани сили; но, когато нуждата и обстоятелствата изисквали, той раздѣлялъ силитѣ си, обаче за туй, щото слѣдъ това отново пакъ да ги съсрѣдоточи. Той се движалъ и дѣйствувалъ всѣкога съ извънрѣдна бързина и рѣшителность, като се трудялъ да изнеядва неприятеля, да го турва въ изумление и смущение — съ внезапно, неочакванното си появяване и нападение, и да го поражава — съ

*) Подъ *методически* начинъ за водението на войната Наполеонъ I разбира дѣйствиа съобразни съ срѣдствата и обстоятелствата, т. е. разумни, обмислени, основателни.

*) Mémoires de Montholon, II, 10.